

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Питання вартості завжди є справою всіх людей і суспільства в цілому. Цінності - ця концепція показує важливість того чи іншого суб'єкта людських, соціальних і культурних явищ і видів діяльності. Цінності - особливий тип людської ідеологічної орієнтації, вираження в культурі про ідеали, мораль, добро і красу. Всі події та явища в природі, суспільстві та особистому житті розглядаються не тільки науково обґрунтованими теоріями, але й призмою власного ставлення до них. Питання вартості було розроблено в науці в різних галузях, таких як філософія, педагогіка, психологія, соціологія, культурологія, етнологія, етика, естетика.

Постановка проблеми - людські цінності набувають обертів у наш час. Вони є модераторами всієї людської поведінки і виступають як найважливіші критерії, стимули, інструменти для пошуку шляхів взаєморозуміння, гармонії та збереження на землі. Також вони формують людську культуру і лише потім формують національну і соціальну культуру. Проте така цінність не є специфічною - це не звіт про певні правила. Людська цінність не має відношення до певного періоду розвитку конкретної культури, конкретної етичної традиції. Саме це відрізняє цивілізацію і варварів. Тому перед сучасним світом і суспільством існують особливо важливі питання. Як правильно розподілити пріоритети в поточній ситуації. Чому суспільство почало зневажати людські цінності, які їм було дано.

Мета роботи - проаналізувати вплив загальнолюдських цінностей на сучасний світ, розглянути їх класифікацію, визначити ціннісні орієнтації особистості. **Об'єкт** - загальнолюдські цінності й ціннісні орієнтації сучасного світу.

Предмет - універсальні цінності та особливості цінностей в сучасному світі.

Дослідженість проблеми - саме в наш час цю проблему почали активно досліджувати філософи сучасності. Найвидатніші філософи, які досліджували цю проблему є Сократ, Платон, В. Барішков, А. Здравомислов, М. Каган, О. Титаренко, В. Ядов.

Цінності - відносно стабільне, соціально визначене і вибіркоче ставлення людини до цілих речей і духовних суспільних благ. «Цінність» написав В.П. Тугарінов є те, що люди повинні задовольняти свої потреби та інтереси, а також норми, цілі, ідеї та мотивації та ідеали. По суті, все різноманіття предметів людської діяльності, суспільних відносин і включених до їхнього кола природних явищ може виступати в якості цінностей як об'єктів ціннісних відносин, може оцінюватися в дихотомії добра і зла, істини та омані, краси і неподобства, допустимого або забороненого, справедливого і несправедливого. Цінності виступають також як форми суспільної свідомості (справедливість і несправедливість), які не лише відтворюють явища, але й дають їм оцінку, схвалюють чи засуджують, вимагають їх здійснення чи усунення і в силу цього є нормативними за своїм характером. Проблема цінностей має давню історію, але й до сьогодні є надзвичайно актуальною. Термін «аксіологія» (наука про цінності) увів у науковий обіг на початку ХХ століття французький учений П. Лані. Першими з античних філософів питання цінностей, їхній розвиток й значущість розглядали представники «практичної філософії» Сократ, Платон. Так, Платон стверджував, що всі ідеї мають відношення до морального інтересу, до питання «Куди і навіщо?», що тільки ідея блага (цінності) надає речам істинності. Будь-яке пізнання природи розглядалось як засіб пізнання остаточного сенсу й цінності світу. Вчений убачав ідею блага (цінності) як завершення світу ідей - Істини, Краси, Справедливості, як конструктивний принцип буття, що організує всі його форми й рівні.[3; 256] Проблема цінностей розроблялася у різних галузях наук: філософії, педагогіці, психології, соціології, культурології, етнології, етиці й естетиці та ін. Так, у філософії структуру цінностей вивчали В. Барішков, А. Здравомислов, М. Каган, О. Титаренко, В. Ядов, їхню ієрархічність розробляли С. Бубнова, І. Дубов, М. Лапін; механізм формування розкрили Л. Архангельський, В. Водзинська, В. Паншурін. В. Тугарінов, О. Дробницький, Л. Столович, А. Гусейнов. Значну увагу проблемі цінностей і кризовості сучасного суспільства приділяють також і соціологи: В. Бех, Л. Бляхман, А. Вардомацький, С. Головаха, А. Здравомислов, О. Шкаратан, А. Ручка. 557 Питаннями розробки методології вивчення цінностей особистості опікуються такі психологи, як: В. Знаков, О. Капцов, В. Карандашев, Т. Корнілова, О. Старовойтенко. Найбільш аргументованим, поширеним і прийнятним є твердження, згідно з яким цінності є предметом потреб та інтересів людини. Цими предметами виступають речі, явища чи ідеї, думки. Залежно від цього виділяють дві групи цінностей: - матеріальні - це знаряддя і засоби праці, предмети і речі безпосереднього споживання; - духовні - це ідеї, теорії, думки: політичні, правові, моральні, естетичні, філософські, релігійні, екологічні тощо. Залежно від ціннісного ставлення людини до світу цінності визначаються як «предметні» та «суб'єктні». «Предметними» цінностями виступає все розмаїття предметів людської діяльності, суспільних відносин та включених до їх кола природних явищ як об'єктів ціннісного відношення. Вони оцінюються в плані добра і зла, істини чи хибності, краси чи потворності, допустимого чи забороненого, справедливого чи несправедливого тощо. «Суб'єктні» цінності - способи та критерії, на основі яких проводяться самі процедури оцінки відповідних явищ, закріплюються в суспільній свідомості і культурі, виступаючи орієнтирами діяльності людини. Це - настанови й оцінки, вимоги й заборони, цілі та проекти, які відображаються у формі нормативних настанов. Велику увагу проблемі цінностей приділяють і соціологи, які розглядають соціальні цінності як носіїв основних рис життєдіяльності конкретного соціуму. Неоднорідність соціальної структури суспільства призводить до існування в ньому різних цінностей, іноді й протилежних, суперечливих. [1с; 56-57] Проблема загальнолюдських цінностей постає як одна із центральних і в соціологічних дослідженнях. Н. Загорська розглядає ієрархію цінностей як сукупність загальнолюдських моральних норм і цінностей, що забезпечують нормальне людське співіснування. Це, по-перше, моральні норми і глобальні цінності, які мають загальнометодичний характер (життя, мир, щастя, свобода, краса, справедливість, відповідальність і т. д.), і, подруге, власне моральні норми (любов, доброзичливість, толерантність, повага і т. п.). Повнота реалізації названих цінностей за посередництвом різноманітних їх вираження в людському співіснуванні зумовлює, на думку Н. С. Загорської, рівень цього співіснування на «ґрунті загальнолюдських норм совісті і розуму».[4, с.87] Таким чином, на основі аналізу існуючих у сучасній філософії точок зору на трактування суті загальнолюдських цінностей можна розглядати їх як світоглядні ідеали, моральні норми, що відображають та інтегрують духовний досвід людства, сприяють вирішенню головних проблем сучасності, відкривають можливість діалогу між народами. Загальнолюдські цінності, на думку Ю. Шрейдера, мають духовні джерела, тому їхній зміст усвідомлюється інтуїтивно, і його не завжди можна виразити раціонально. Багато в чому вони співвідносять з моральним законом, який «притаманний лише людській природі і який не розповсюджується на тварин, рослини чи неорганічні тіла - такий закон людина може порушити за власним вибором». Цей закон не дає однозначних правил, як слід чинити в певній конкретній ситуації, але передбачає наявність у людини здатності здійснювати особисті вчинки, побудовані на свободі вибору. Аналіз філософської та соціологічної літератури дозволяє виділити такі типи загальнолюдських цінностей:

- цінності вітальні, пов'язані з ідеалами здорового способу
- життя, фізичного і духовного здоров'я, ідеального способу життя;

- цінності соціальні, пов'язані із соціальним добробутом,
- посадою, роботою;
- цінності політичні, пов'язані з ідеалами свободи,
- правопорядку й соціальної безпеки, гарантій громадянської рівності;
- цінності моральні, пов'язані з ідеалами справедливості,
- честі, добра;
- релігійні й ідеологічні цінності, пов'язані з ідеалом сенсу
- життя, призначенням людини, пошуком цілей для майбутнього;
- художньо-естетичні цінності, пов'язані з ідеалами
- прекрасного, гармонії, піднесеним сенсом та ідеалами чистої краси;
- родинні цінності, пов'язані з її ідеалами, благополуччя й
- гармонія інтересів, взаєморозуміння й повага до ідеалів різних
- поколінь, гармонія родинних традицій і поновлення їх;
- цінності трудові, пов'язані з ідеалами майстерності,
- талановитості, справедливого задоволення результатами праці та ін.

Цінності більш гнучко зумовлюють норми поведінки, вони можуть мати санкцію, яку дав той чи інший соціальний інститут, автор або традиція. [10] В.П. Тугарінов писав, що в літературі, присвяченій класифікації цінностей, існує їх розподіл на цінності життя та культури. Різниця між життям і культурою очевидно. Життя людині дано природою, культура ж створюється людьми. [7, с 87] На переломному етапі розвитку суспільства, коли життя надзвичайно складне і динамічне, важливо зафіксувати і зрозуміти цінності, якими керуються молоді люди і які багато визначають буденну свідомість і повсякденні уявлення про сьогодні і майбутнє. Звідси виникає питання: яким чином молоде суспільство пріоритети та чому нехтує тим, що дала природа? Все просто. Телебачення, радіо та інтернет рясніє рекламою, гаслами і закличками до кращого життя. І вони дають їй чітке уявлення: гроші, нерухомість, алкоголь, розпуса, влада, соціальний статус, предмети розкоші, володіння речами які не доступні іншим. Люди стали настільки одержимі цим, що перестали помічати все навколо. У гонитві за бажаним, стало буденним йти по головах. Засоби досягнення не мають значення, головне результат. Люди стали байдужими і товстошкірими. З'явилася, якась нездорова гидливість до немічних та бідних людей. Стало нормою і навіть необхідністю проходити повз який протягує руку людини. Особисте щастя стоїть на першому місці. Насамперед потрібно виконати всі свої примхи і забаганки. Необхідно робити все, що приносить задоволення, і тут не може бути й мови про корисність або безпеки для здоров'я. Всі знають про шкоду алкоголю, але всі п'ють, всі знають про шкоду сигарет, але курять. Хтось просиджує свій дорогоцінний час біля екрану телевізора, хтось мріє купити собі будинок, хтось сидить на сторіночці вконтакте, просто коментуючи або ведучи безглузду дискусію. Є ті, хто пропадає в клубах, є ті, хто з ранку до вечора сидить під парканом, клацаючи насіннячка. Природа наділила нас тим, чого деякі люди не мають взагалі. Здоров'ям. У нас є очі, а хтось сліпий, ми чуємо, а хтось глухий, ми говоримо, а хтось німий, ми можемо ходити, а хтось все життя проведе в інвалідному кріслі. Відповідь у всіх одна. «Поки маємо, не цінимо, а втрачимо шпачем». Чому життя рухається під цим гаслом? Чому люди тільки тоді цінують небудь, коли втрачають? І неважливо що, будь то здоров'я, соціальний статус або кохана людина. Усвідомлення, яким багатством володів людина приходить тільки після втрати. І тоді людина переносить важкі муки (і душевні, і тілесні) до кінця життя. Знаючи все це, Ми просто не маємо права вести марнотратний спосіб життя. Ми повинні цінувати кожен мить, даний нам на цій землі. Але всі начебто б забули про це. Проте все змінити дуже просто, і людині це під силу. Зміни себе і світ змінитися навколо тебе. Потрібно згадати про моральні та духовні цінності, які є першоосновою успіху та щасливого життя. Коли суспільство зрозуміє це, світ стане кращим, люди почнуть усвідомлювати, що головне не матеріальне збагачення, а те чим наділена людина природою. Як би це не було важливо, Бог не дав би нам цього. Отже, підбиваючи підсумки, можна сказати, що проблема цінностей належить до числа фундаментальних. Сімейне життя, робота, пізнання, творчість, взаємини з іншими людьми, суспільне життя – у всіх перерахованих і в інших сферах життя людина діє, виходячи зі своїх цінностей, і самі ці сфери стають для неї цінностями. Отже, загальнолюдські цінності займають найважливіше місце у житті людини. Без них не може існувати ні людина, ні суспільство, ні світ в цілому.

Література

1. Бломкін В. А. Світ моральних цінностей. М.: Знання, 2001. – 285 с.
2. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. – Тернопіль, 2018. - №1-2. – с 155-162.
3. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. – Львів, «Логос», 2005. – с 210-215
4. Загорская Н. С. Культура межнационального общения: этико-социологический анализ. : этико-социологический анализ. : Дис. ... канд. социол. наук : 2 - Минск, 1990. – 193 с.
5. Платон. Сочинения. – В 3-х тт. – М.: Мысль, 1977. – Т.2. – 618 с.
6. Сухомлинська О.В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи //Шлях освіти. – 1996. – №1. – 24 с.
7. Тугарінов В.П. Природа, цивилизация, человек. Л.: Наука, 1978. – 486 с. 559
8. Тугарінов В.П. Философия сознания. - М.: Мысль, 1971. – 356 с.
9. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. – 416 с
10. Шрейдер Ю.А. Утопия или устройство //Глобальные проблемы общечеловеческие ценности. – М.: Знание, 1992. – 7-8 с.
11. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнасевиц Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.